

Trgovski Tovariš

Leto XXVIII /// 1931 /// Številka 6

DR. FRAN WINDISCHER

NAŠE DELO

Govor predsednika na
občnem zboru »Merkurja«.

Tekom 32 let, kar deluje naše društvo, so se razmere v našem gospodarstvu in v naši trgovini popolnoma predrugačile. Nimam namena govoriti danes podrobneje o razvoju in napredku naše trgovine niti v organizatornem niti v gospodarskem pogledu, marveč hočem samo poudariti, da smo velik del svojih nalog, ki so nam bile postavljene ob ustanovitvi našega matičnega društva, izpolnili. Napredovala je izobrazba, dobili smo strokovne knjige, dobili smo strokovno šolstvo od trgovskih nadaljevalnih šol in tečajev počenši pa do trgovinskih akademij. Napredovala je razčlenjenost in številnost v trgovini in je narodna osamosvojitve v trgovini dosegla stopinjo, ki si jo ob pričetku tega stoletja nismo mogli zamišljati drugače kakor samo v ciljih in v vzorih. Razvili so se denarni zavodi na narodni podlagi in dobili smo marsikatero trgovinsko pomožno napravo, ki je trgovini potrebna. Včasih smo bili edina nacionalna trgovinska organizacija, ki ji je bilo prekvasiti trgovski stan v naši domovini. Danes imamo po vseh okrajih izvedeno trgovsko organizacijo v gremijih, ki so povezani v zvezo trgovinskih gremijev. Naše matično društvo, ki je bilo srečno zasnovano v nevšečnih časih kot skupna organizacija gospodarjev in sotrudnikov, je ostalo kljub velikim izpremembam v duhovnem in socialnem pogledu skupna organizacija. Obnesla se je v živem življenju in je gotovo odločilno pripomogla do tega, da pri nas nikdar ni prišlo do preostrih nasprotstev v službenem razmerju. Miselno smo pripravljali razumevanje za potrebe napredujočega časa mea prvimi; če ne prvi, smo med prvimi praktično gojili razumevanje za socialne zahteve in širili smisel za socialno kulturo. Ne smemo pozabiti, da se je cela miselnost temeljito preobrazila in da dandanes po skrbni pripravi duhov smatrajo za sprejemljive in potrebne take naprave socialne vrste, za katere včasih ni bilo nagnenja in umevanja, ker so bili časi drugačni in so bile dane boljše prilike celo prav mladim trgovcem za gospodarsko samostojnost v trgovini. Pisana je danes v trgovini že razčlenjenost in mnogobrojno je že število samostojnih trgovinskih obratov v toliki meri, da smemo in moremo govoriti že o gnječi in tuintam celo o prenapolnjenosti. Kupčijski obseg se tako zožuje ob napredujoči konkurenci stanovskih gospodarskih naprav za oskrbovanje z živili in potrebščinami, pa postaja vedno manj izgledov in priložnosti za samostojno nastavitve trgovinskega

naraščaja. Z druge strani se slabšajo tudi možnosti tolikega zaslужka, da omogoča prihranke in nabirke v krepkih in zdravih letih za stare zobe. Tako je pojasnjeno, kako je v razmeroma kratkem času prodrlo in zmoglo prepričanje, da je tudi trgovcu potrebno misliti v dobrih časih na naprave, ki prinašajo pomoč v časih bolezni, onemoglosti in starosti. Kakor med obrtniškimi gospodarji, hitro napreduje tudi pri trgovcih zavesti, da bo treba misliti na uvedbo zavarovanja za slučaj bolezni, onemoglosti in starosti. Številen trgovinski naraščaj, ki ga imamo in ga še dobivamo, vidi v pretežnem številu danes, da se mu zapira pot do trgovinske samostojnosti. Tako pa nastaja tudi na strani preudarnega gospodarja razumevanje za potrebo starostne preskrbe sotrudnikom in pomočnikom v trgovini, kajti zavest o primerni preskrbi na stara leta vzpodbuja deloljubnost nameščenca ter udanost in vnetost podjetju in gospodarju. Tekom letošnjega leta smo imeli priliko slišati, kako napreduje smisel in razumevanje za socialno kulturo v trgovskih vrstah in kako vodilne glave med trgovci sami izprevidavajo, da je treba računati z bistveno izpremembo položaja v trgovini, z razpoloženjem duhov in z zahtevami socialnega napredka. Naša matična organizacija ima po 32 letih svojega obstanka, potem, ko so se uveljavile po našem trudu in prizadevanju vsepovsod pri nas trgovske stanovske organizacije s prostranim delokrogom, predvsem kulturne, izobraževalne, družabne in socialne dolžnosti. Včasih v prvih vrstah in edini v delu za povzdigo naše trgovine in našega trgovstva smo počasi izročili drugim mnoga opravila svojega prvotnega delokroga, ali imamo tudi še dandanes osobito v idejnem pogledu lep in koristen delokrog, pa mislim, da bi morala osobito naša trgovska mladina smatrati za svojo dolžnost, slovensko in stanovsko, da se zbira v okrilju naše prve nacionalne stanovske organizacije.

Kdor prebira vodila v naših prvih pravilih in čita zahteve v resolucijah zborovanj, ki so daleč za nami, vidi, da se je velika večina naših programatičnih zahtevkov uresničila. Kmalu po novem letu smo prišli pod novo streho Trgovskega doma, za čigar zgradbo smo se zavzemali od svoje petletnice. Z zadoščenjem moram ugotavljati, da se trgovski gremiji in Zveza trgovskih gremijev hvaležno zavedajo velikega in zaslužnega dela, ki ga je opravljala in opravila naša začetna trgovska organizacija. Prezahtevni danes ne smemo biti, ker danes niso časi za sentimentalnost, za priznavanje v solzni hvaležnosti, marveč so grdo in trdo materialni časi, ko je ne samo v našem stanu, ampak tudi v drugih težko pridobivati ljudi za skupno in solidarno delo. Ta nevšečna miselnost ne vlada samo pri nas. Tudi drugod upravičeno tožijo, da se vse zateka pod okrilje organizacij stoprav tedaj, kadar trka potreba na lastna vrata. Žalostna resnica je tudi, da je kakor sicer naša mladina tudi naš trgovinski naraščaj težko pridobivati za delo v stanovskih in splošnih organizacijah. Kdor stoji v takih časih na vodilnih mestih, kljub nehvaležnemu delu na neplačanemu trudu, ne sme kloniti duhom, ne sme dopustiti, da mu pesimizem razgrize ljubezen in voljo do dela, marveč mora navzlic vsem nemilnam in grenkostim vztrajati kot optimist v prepričanju in zavesti, da po sedanjih zadušnih prilikah zavlada zopet svežost, delavoljnost in smisel za ustvarjanje, kajti le to so načela, ki vodijo narode do napredka in do blagostanja.

Osobito pri nas Slovencih niso tla za brezskrbno feakovstvo. Mi moremo samo z delom, z resnično kvaliteto, samo s pridnostjo

in štedljivostjo kvišku in navzgor. Za varljive fasade brez stvarne vsebine in notranjosti se ne moremo in ne smemo ogrevati.

Težavne so dandanes razmere v gospodarstvu in naša trgovina živi dolgo časa že v skrbeh. Kupčijski promet pada spričo oslabele kupovalne sile zlasti našega kmečkega prebivalstva tembolj, ker je mrtvilo zavladalo v lesni kupčiji in obrtnosti. O krizi se je zadnje čase v gospodarskih zastopih mnogo govorilo in po pravici poudarjalo, kakšne muke trpi naša trgovina spričo velikega števila konkurzov in še večjega števila prisilnih poravnav, ki so posledice nesrečnega zakona. Zvestoba in poštenje gresta nazaj in je nevarnost, da izgubijo naši kraji dober kupčijski sloves, ki pomenja velik in važen aktivum za trgovino in za trgovca.

Pripravlja se nov obrtni zakon in se širijo vesti, da preti nevarnost sposobnostnemu dokazu v trgovini. Odprava, odnosno oslabitev sposobnostnega dokaza, ki je važno varovalo za trgovski stan, bi bila velika izguba za trgovski srednji stan in je seveda za nas popolnoma nesprejemljivo stališče, da se veljavni sposobnostni dokaz ruši, ker je fundamentalna zahteva naše trgovine, da ga je treba dopolniti in dovršiti glede važnih trgovinskih strok. Naša organizacija je vedno zagovarjala sposobnostni dokaz in ga zahtevala kot svoj temelj že v resolucijah na vseslovenskem trgovskem shodu leta 1907.

Naša trgovina zahteva odpravo prisilnih poravnav izven konkurza prav tako odločno, kakor mora zahtevati v novem obrtnem redu utrditev in izgraditev sposobnostnega dokaza.

O posameznih stvareh našega društvenega delovanja izpregovori tajniško poročilo, pa mi dovolite, da se sedaj spomnimo v prijateljski pieteti naših drugov in prijateljev, ki jih je Bog poklical od našega zadnjega občnega zbora k sebi v boljše življenje.

DRAGO POTOČNIK

PRIVILEGIRANI DENARNI ZAVODI V NAŠI DRŽAVI

(Konec)

Poštna hranilnica

je pravzaprav najmlajši državni denarni zavod, kajti Drž. hip. banka je bila ustanovljena že leta 1862 kot Uprava fondova, Poštna hranilnica je bila prevzeta iz bivše Avstrije in so jo morali v srbijanskih krajih šele vpeljati. Njen promet je izreden, saj zanjo delujejo vse pošte v državi. Poštna hranilnica ima podružnico tudi v Ljubljani, kajti poštnočekovni promet je danes pri nas že popolnoma udomačen. Razvoj Poštne hranilnice je razviden iz dejstva, da je leta 1923 znašalo število računov 9.985, leta 1928 že 16.516, 1929 17.793 in 1930 19.193. Iz detajlnega pregleda je razvidno, da je največje število računov pri zagrebški podružnici, kateri sledi takoj ljubljanska, stalen dvig pa beleži beograjska podružnica, kjer

število najbolj narašča in bo gotovo preseglo število ljubljanske podružnice, pa tudi zagrebške.

Sredstva, ki so na razpolago Poštni hranilnici, so dvojnega značaja. Vloge na čekovnih računih, ki se gibljejo zadnji dve leti stalno na višini 800 do 950 milj. Din in hranilne vloge na knjižice. Smotrena ureditev njene vložne službe, kakor tudi velika propaganda za varčevanje sta rodili že znatne uspehe, kakor je razvidno iz naslednjih podatkov:

	čekovne vloge	hranilne vloge
1928	666·7	36·4
1929	913·5	106·6
1930	978·8	203·4

Čekovne vloge so lani že skoro dosegle milijardo Din. Hranilne vloge, ki so bile majhne v letu 1928, so do konca 1930 zelo narasle in so danes dosegle vsote, ki jih izkazuje le malo denarnih zavodov v državi. Zaradi posebnega značaja svojih vlog je tudi aktivno poslovanje Poštne hranilnice drugačno, kot pri ostalih zavodih. Poštna hranilnica mora imeti radi kratkoročnosti svojih vlog stalno znatne zneske gotovine v blagajni in pri Narodni banki. Nadalje daje kredite denarnim zavodom in je uvedla tudi lombardiranje državnih papirjev. Vedno večje važnosti pa postaja njen lastni portfelj efektov, kajti v svrhu intervencije na trgu je Poštna hranilnica kupila velike količine državnih papirjev. Glavne aktivne postavke njene bilance so izgledale sledeče (v milj. Din):

	1928	1929	1930
gotovina	32·5	49·1	45·7
Narodna banka	75·4	341·4	263·4
krediti	298·0	311·9	381·5
lombard	101·9	99·6	164·8
efekti	131·3	206·2	344·3
nepremičnine	38·2	49·6	53·0

Velik del lombardnih posojil je bilo kreditiranje po tekočih računih. To so bile predvsem združne institucije za lombard delnic Agrarne banke in beogradska občina za lombard državnih papirjev. Med največje posle hranilnice spada gotovo vpis delnic Agrarne banke, nadalje sodelovanje z DHB pri posojilu beogradske občine in odobritev kredita 100 milijonov (kratkoročni 6%) Generalni direkciji drž. železnic na koncu leta 1930. Poštna hranilnica se je začela udeleževati tudi v komunalnem kreditu (glej posojilo beogradski občini), saj je lani odobrila Dravski banovini 20 milj. kredita, katerega pa je doslej ta izkoristila le 3 milj. Din. Obrestna mera za ta kredit je znašala 7%.

Obseg poslovanja Poštne hranilnice je razviden iz dejstva, da je lani znašal celokupni njen promet 240 milijard Din v primeri z 214 v letu 1929. Od tega odpade na promet čekovnih računov 66 milijard Din v primeri s 60 milijardami v letu 1929.

Poštna hranilnica ima danes zveze skoro z vsemi državami na svetu in ima znaten mednarodni virmanski promet. Posebno znaten je bil promet s severno Ameriko, odkoder je prišlo nakaznic lani za nad 27 milj. Din (1929 35 milj. Din). Skupni virmanski promet je znašal 1930 nad 97 milj. Din v primeri s 78 milj. Din v letu 1929.

Kakor smo že omenili, je Poštna hranilnica zadnja leta razvila živahno propagando za hranilne vloge, kar se pozna v velikem povečanju vlog. Predvsem pa moramo opozoriti, da prevladujejo mali vlagatelji. Kajti število vlagateljev je lani znašalo 127.196 in gotovo nima niti en denarni zavod v državi tako velikega števila vlagateljev. Povprečna vsota vloge znaša 1.648 dinarjev. — Nova panoga vložnega poslovanja pa so izseljeniške vloge, za katere je hranilnica razvila živahno propagando. Zanje plačuje izjemno obrestno mero 6% do vsote 250.000 Din. Skupno so znašale izseljeniške vloge na koncu leta 1930 že 7·2 milj. Din, od teh sta bili dve vlogi višji kot 250.000 Din.

Poslovno poročilo Poštne hranilnice je postalo jako redkobesedno, saj kar se tiče statističnih podatkov. Zanimalo bi nas vedeti nekaj več o sestavi bilance zavoda, ker nam je znano, da je stara zahteva slovenskih gospodarjev, da pridejo v upravo Poštne hranilnice tudi zastopniki slovenskega gospodarstva, ki igra v prometu Poštne hranilnice tako odlično vlogo.

Glede podružnic ne navaja poročilo dosti podatkov, omejuje se le na konstatacijo glede lombardnih posojil, ki da so lani znašali v Ljubljani 4 milj. Din. V primeri z letom 1929 so se znižala za 5 milj. Din.

Račun dobička in izgube izkazuje tele postavke (v milj. Din):

	bruto dobiček	čisti dobiček	od tega delež države
1928	54·0	35·8	33·2
1929	57·2	35·0	22·1
1930	63·9	35·3	31·1

Narodna banka

Položaj Narodne banke je med denarnimi zavodi izjemen. Banka je sicer delniška družba z glavnico 30 milj. Din (od tega 10 milj. v zlatu, 20 pa v novčanicah), ima pa po zakonu država pravico do gotovega deleža pri njenem dobičku. Narodna banka prihaja v poštev predvsem za kratoročni kredit. Tako je znašala višina njenega kredita na koncu leta:

	eskont	lombard
1928	1.470·5 milj.	253·8 milj.
1929	1.287·5 >	230·1 >
1930	1.433·7 >	203·5 >

Iz teh podatkov je razvidno, da se je eskontni kredit zelo izpreminjal v teku zadnjih let, nasprotno pa je lombard bil vsako leto manjši, ker je bilo vedno več zavodov, ki so se bavili z lombardom državnih papirjev. Kar se tiče naših krajev, delujeta dve podružnici banke: Ljubljana in Maribor. Stanje meničnega eskonta je znašalo na koncu leta 1930 (v oklepajih podatki za 1929):

Ljubljana	Maribor
88·1 (76·7) milj.	37·0 (44·2) milj.

Odobrenih kreditov je imela banka konec leta 1929 1585·4 milj., 1930 pa 2069·7 milj. Din. Povprečni izkoriščeni odstotek je znašal lani 50·8% v primeri s 67·7% v letu 1929. Na podružnice odpada:

Ljubljana
odobreni kredit 154·3 (141·8) milijonov, izkoriščeno 51·4% (54·7%)

Maribor

odobreni kredit 52·6 (53·7) milijonov, izkoriščeno 24·3% (76·9%)

Lombardna posojila pri podružnicah pa so znašala:

Ljubljana	Maribor
3·8 (5·3) milj.	0·04 (0·03) milj.

Izredno važen dogodek je bil znižanje obrestne mere banke. Banka je namreč že od prevrata sem vzdrževala obrestno mero neizpremenjeno. Lani pa je bilo upravičeno pričakovati, da se bo kreditna politika banke bistveno izpremenila, kar se je tudi že deloma zgodilo in je gospodarstvo to novost pozdravilo. Banka je znižala svojo obrestno mero 28. maja 1930 za eskont od 6 na 5 in pol odstotka, za lombard pa od 8 na 7 odstotkov. Seveda bo po zakonski stabilizaciji, ki smo jo dobili te dni, gotovo tudi tangirana kreditna politika banke, ki je že prej skušala, da bolj obvlada naš denarni trg, kar bi bilo v interesu maksimiranja obrestne mere koristno.

Državni dolg pri banki se je zadnja leta postopoma zmanjševal, z zakonsko stabilizacijo dinarja se bo znižal za ca. 1 milijardo Din. Zadnja leta je znašal (v milj. Din):

1928	4.201·6	1929	4.153·1	1930	4.020·9

O obtoku bankovcev, kakor tudi o drugih važnih postavkah, je »Trgovski Tovariš« stalno poročal v svojem pregledu gospodarstva v posameznih mesecih. Zato se omejujemo le na par postavk. Stanje žiroračunov je znašalo na koncu leta 1930 667·2, 1929 1.250·1, 1928 pa 493·9 milj. Na podružnice odpade:

	Ljubljana	Maribor
1928	45·1	7·4
1929	33·6	4·6
1930	50·8	5·0

O številu zaposlenega osebja nam daje poročilo banke tele podatke:

	cela banka	podružnica Ljubljana	podružnica Maribor
1928	489	21	12
1929	536	22	13
1930	622	23	13

Rezervni fondi banke so prav znatni in so dosegli na koncu l. 1930 vsoto 175·5 milj. (1929 162·2, 1928 149·1). Tu ni vštet penzijski fond.

Račun dobička in izgube izkazuje tele glavne postavke (v milj. Din):

	bruto dobiček	delež države	čisti dobiček
1928	123·1	44·6	29·8
1929	130·9	42·3	28·2
1930	124·0	38·7	25·8

Tako čisti dobiček, kakor tudi delež države, se stalno zmanjšujeta. Vendar je ostala dividenda vsa leta neizpremenjena.

Privilegirana agrarna banka

Vprašanje kmetijskega kredita je bilo v nekaterih pokrajinah države zadovoljivo rešeno, dočim so drugod zopet pogrešali močne organiza-

cije kmetijskega kredita, kar je povzročilo visoko obrestno mero za kmetijski kredit. Že leta 1925 je bilo ustanovljeno ravnateljstvo za kmetijski kredit, ki pa iz raznih vzrokov, deloma radi tudi nezadostnih sredstev, ni moglo rešiti tega tako aktualnega vprašanja. Zlasti se je občutilo tudi, da se javlja vedno bolj svetovna agrarna kriza.

Zato je bila leta 1929 ustanovljena Privilegirana agr. banka (zakon z dne 16. aprila 1929). Dne 22. maja se je že začel vpis delnic te banke, ki je trajal radi podaljšanja roka do 15. julija. Zakon je predvideval samo glavnico 300 milj. Din, vpisanih pa je bilo 700 milj. Din. Država je podpisala 120 milj. Din, Drž. hip. banka 50 milj., Narodna banka 20 milj., itd. Prvi obrok glavnice je bil vplačan v zgoraj omenjenem roku in sicer 157·3 milj., drugi obrok od 15. oktobra do 30. novembra 1929 144·0 milj. Din. Tretji in četrti obrok sta bila vplačana od 15. oktobra do 15. decembra 1930 in sta dala 258·95 milj. Din, nevplačanih je ostalo le še 19·7 milj. Din, kakor jih izkazuje tudi bilanca za leto 1930.

Največja finančna operacija banke je bila prevzem bivšega ravnateljstva za kmetijski kredit, ki je kreditiral številne svoje zadruga in oblastne zadruga za kmetijski kredit. Od države je ravnateljstvo prejelo 115·5 milj. in približno za to vsoto je dalo tudi posojil. Aktiva so znašala pri prevzemu 362·5, pasiva pa 361·5 milj. Din.

Banka je do konca leta 1930 odobrila in izplačala 327 milj. hipotekarnih posojil, nadalje za 192 milj. zadružnih meničnih in obvezničnih posojil. Od ravnateljstva za kmetijski kredit je prevzela za 122 milj. kreditov v tekočem računu, na novo pa je podelila 9·9 milj. Din. Na koncu leta 1930 so znašala vsa posojila banke 579·4 milj. Din, od tega 323·7 milj. hipotekarna posojila, 167·3 milj. zadružna in menična posojila, 86·1 zadružni tekoči računi itd. Imela pa je še vedno znatne naložbe v denarnih zavodih: 122·2 milj. Din (brez Poštne hranilnice in Narodne banke).

Pri bruto donosu 38·4 milj. Din je znašal čisti dobiček 26·8 milj. Din, kar se je porabilo za 6% dividendo privatnim delničarjem, dočim sta država in drž. razredna loterija dobili 4·5% za vplačano glavnico 90 milijonov Din.

Banka je dobila tudi nekatere fonde ministrstev, katere vodi kot hranilne vloge. Po bilanci z dne 31. decembra 1930 so znašale njene hranilne vloge 9·8 milj. Din (od tega privatne vloge 5·4 milj.).

V glavnem je namen banke zadostiti potrebam kmetijskega kredita, zlasti dolgoročnega. Banka se je predvsem naslanjala na zadruga, ki so bile osnovane po zakonu o kmetijskem kreditu iz leta 1925. Te zadruga so dobile 219·2 milj., ostale pa 342 milj. Število teh zadrug je znatno (1930 1454) in število zadružnikov že dosega 97·702 osebi. Vendar pa bi morala banka bolj paziti tudi na ostale zadružne organizacije in zadruga, če hoče res biti osrednji zavod za kmetijski kredit. Banka vrši pri zadrugah, ki so dobile od nje kredite, tudi revizijsko delo, je torej njihov zadružna matica v vsakem oziru.

Potrebe kmetijskega kredita postajajo vsak dan večje in banka bo morala misliti na to, da zbere nova sredstva, kajti vsota 700 milj. še nikakor ne bo zadostovala. Vprašanje je, kje bo banka poiskala ta sredstva. Že svoječasno ob ustanovitvi banke so mislili na inozemski kapital, katerega bo sedaj, ko imamo zakonsko stabilizacijo dinarja, lažje dobiti.

Obrtna banka kraljevine Jugoslavije

Obrtna banka kraljevine Jugoslavije je bila ustanovljena leta 1927. Zakon o njeni ustanovitvi je predvideval glavnico 75 milj. Din, od tega naj bi plačala država 30 milj., zasebni delničarji pa 45 milj. Din. Vplačali pa so do konca leta 1930 zasebni delničarji 44·95 milj. Din ali skoro ves nanje odpadli delež, dočim je država plačala samo 19 milj. Din. Zato tudi država za leto 1930 ni reflektirala na izplačilo dividende za svoje delnice, pač pa so dobili zato znatnejšo dividendo privatni delničarji. Banka je imela na razpolago zadnja leta tale sredstva (v milj. Din):

	glavnica	hran. vloge in tek. račun	reeskont
1928	37·2	16·5	16·4
1929	49·0	27·7	7·2
1930	63·95	32·5	6·4

Banka je v glavnem vsa sredstva porabila za dajanje meničnih posojil in posojil zadrugam. Menična posojila so znašala na koncu leta 1930 80·2 (1929 68·6, 1928 56·9) milj. posojila zadrugam pa 22·7 (15·9, 12·1) milj. Din.

Donos bančnega poslovanja je bil sledeč (v milj. Din):

	bruto dobiček	čisti dobiček
1928	5·1	1·2
1929	7·6	2·6
1930	9·4	4·0

Sedaj je banka ustanovila svojo podružnico tudi v Ljubljani, tako je bila izpolnjena stara zahteva slovenskega obrtništva, ki ima v svoji posesti za 1·3 milj. Din delnic. Pri nas je banka plasirala do konca leta 1930 komaj 0·2 milj. Din, dasiravno odpade, po ključu, ki ga je objavila banka sama, 2·5 milj. Din na Slovenijo.

PETDESETLETNICA BEOGRAJSKE TRGOVSKE OMLADINE (1880—1930)

Od nekdanj je igralo v gospodarskem, kulturnem in narodnem življenju Srbije trgovstvo odlično vlogo. Če motrimo politično zgodovino junškega naroda srbskega, če se ozremo na gospodarska stremjenja te, dolga stoletja od tujcev teptane zemlje, ali pa na kulturno polje, — povsod najdemo trgovca. Značilna je v zgodovini srbskega trgovstva ljubezen do rodne grude, še lepše, idealno pa je bilo pojmovanje organizacije, ki ni omejevala svojega delovanja nikdar zgolj na stanovske koristi, marveč jo je vodila neutešljiva želja po splošnem političnem, kulturnem in gospodarskem podvigu.

Ta lepa zamisel, koristiti idealno in iz rodoljubja potom stanovske organizacije ne le sebi, nego tudi celoti, je vodila beograjsko trgovstvo

pred petdesetimi in več leti, ko je vstajala med njimi želja po stanovski organizaciji, ki bi ustrezala temu cilju.

Zgodovina, zlasti beograjskega trgovstva in obrtništva, je v zadnjih petdesetih letih tesno povezana z društvom »Beograjska trgovska omladina«, ki je proslavila 21. junija t. l. petdesetletnico svojega obstoja.

Potrebno je tudi, da se z ozirom na prav posebne poutične in gospodarske prilike, pod katerimi se je razvijala srbska trgovina, in pa v zvezi s proslavo petdesetletnice te največje in najpomembnejše organizacije beograjskega trgovstva, ozremo v kratkem obrisu na pomen, ki ga je imelo srbsko trgovstvo, kateremu je vedno prednjačilo beograjsko trgovstvo, v narodnostnem, kulturnem in gospodarskem življenju stare Srbije.

Iz zgodovine srbskega trgovstva

Trgovina srbskega trgovca pred padcem Srbije pod turški jarem, je le gospodarskega pomena. S tradicijo in zakoni dovoljno zaščiteno, ni bilo stanovsko organizirano, ker ga poleg tega ni ogrožala domača, niti tuja konkurenca. Narodnostni, kulturni in stanovski pomen srbskih trgovcev in obrtnikov se je pričel pojavljati šele v dobi turškega podjarmljenja, odnosno v dobi začasne okupacije velikega dela Srbije v Avstriji.

V dobi turške vladavine (1459—1717) je pričelo propadati srbsko gospodarstvo. Mnoga mesta, v katerih se je v srednjem veku razvila sicer primitivna industrija, trgovina in rudarstvo, so gospodarsko naglo oslabela. V to dobo spada osnovanje prvih esnafov. Srbski element po mestu je bil povsem podrejen Dubrovčanom, Turkom, Grkom, Cincarjem, Evrejem itd., ki so imeli tudi trgovino v rokah.

V sicer kratkem času okupacije po Avstriji (1718—1739) je naselila Avstrija po srbskih vaseh in mestih mnogo nemških kmetov, obrtnikov in trgovcev. Seveda so bili povsod favorizirani od strani oblasti Nemci, zlasti pa v Beogradu, kjer je bilo po popisu iz leta 1729 — 1258 hiš nemških. Srbski trgovci so si morali pomagati sami. Po vzgledu Nemcev so se odločili osnovati v Beogradu svoj esnaf, čigar pravila je poslal princ Aleksander 1725 v potrditev na Dunaj. Naleteli pa so tudi tu na ovire. Zato je odpotovala posebna deputacija, obstoječa iz osmih beograjskih trgovcev na Dunaj, kjer je posredovala, da so bila pravila odobrena.

Zanimive so nekatere določbe tega beograjskega esnafa, ki najboljšo kažejo beograjske trgovce v oni dobi. Prvi člen pravil je zahteval, da morajo meščani s svojimi družinami hoditi v cerkev in strogo izpolnjevati krščanske dolžnosti. Člen 15 je n. pr. določal, da se mora neoženjen član esnafa, — radi čuvanja morale, — tekom enega leta po vstopu v esnaf oženiti, sicer je bil kaznovan po razsodbi trgovskega sodnika in esnafskega odbora.

Po odhodu avstrijske vojske iz Severne Srbije so ponovno zavzeli Turki beograjski pašuluk in vladali v njem še polnih 64 let. Redko kdo se je v onem času bavil s trgovino. Turški davkarji so na najkrutejši način izterjavali visoke davke, kar je izzvalo v narodu prvi, oboroženi narodni upor, ki ga je vodil trgovec Koča Andjelković.

Le polagoma se je politično in gospodarsko stanje izboljšalo v dobi prve vlade kneza Miloša in pozneje. V narodu, zlasti pa med trgovstvom, je rastla narodna zavest, ki je kljubovala vsem neštetim viham in naraščalo je stremljenje po zbiranju moči za splošno in intenzivnejše delo na gospodarskem, socialnem, kulturnem in političnem polju.

Z berlinsko mirovno pogodbo (1878) je bila priznana neodvisnost kneževine Srbije, ki je popolnoma izpremenila duševno razpoloženje naroda. Zopet je stalo v ospredju trgovstvo, ki se je zavedalo velikega časa in narodnostnih ter stanovskih dolžnosti. Pričelo se je stanovsko organizirati in prvi početki stanovske organizacije beograjskega trgovstva segajo v leto 1873, ko se je osnovalo v Beogradu »Društvo trgovske omladine«, ki je prirejalo tudi večerne tečaje, a je moralo radi nezadostnih denarnih sredstev kmalu prenehati s svojim delovanjem.

Kljub ponovnim vojniam pa je v naprednih trgovcih in trgovskih pomočnikih postajala vedno močnejša težnja po organizaciji in napredku.

In tako se je po berlinski mirovni pogodbi in osamosvojitvi kneževine Srbije in pod pritiskom določb berlinske pogodbe, ki je priznala Avstriji nekako odvisnost Srbije v gospodarskem, pa tudi političnem oziru, v vrstah beograjskega trgovstva ponovno obudila težnja po organizaciji, pospeševanju in vsestranskem podvigu države in naroda. Po mestih se je pričela polagoma razvijati trgovina in obrt, v večjih mestih so se pojavili prvi denarni zavodi, organiziral se je kredit. V vsem javnem in političnem življenju se je pričel kazati vpliv Zahoda, ki se je javljal v težnji po modernizaciji države, povečanju proizvodnje in splošnem gospodarskem in kulturnem napredku. Kakor vedno, tako se je tudi v tej dobi odlikovalo beograjsko trgovstvo po svojem rodoljubju, ki je rodilo živahno gospodarsko delavnost in zasebno delovno inicijativo.

In v tem živahnem natezanju po vsestranskem napredku, ko je izza balkanskih gora prvič po dolgih stoletjih zopet zasijala zatiranemu narodu zarja svobode, se je rodila leta 1880 — »Beograjska trgovska omladina«.

Iz delovanja Beograjske trgovske omladine

Organizacija ima predvsem namen prosvetno in humanitarno delovanje med trgovstvom in trgovskimi nameščenci. V svojem delovanju ne zastopa le ozkega profesionalnega, marveč tudi splošne gospodarske, kulturne in socialne interese svojega članstva.

Že na občnem zboru leta 1882 si je nadela organizacija važne gospodarsko pospeševalne in humanitarne naloge, kakor, osnovanje čitalnice in knjižnice, snovanje strokovnih šol, prirejanje javnih in periodičnih predavanj, izdajanje svojega glasila, podpiranje članov v primeru bolezni, osnovanje bolnice, pospeševanje strokovne naobrazbe, pozneje pa je razširila svoje delo tudi na zbiranje fonda za gojence v svrhu izučjenja trgovine ali industrije, fonda za zgraditev doma ter za moralno in materialno podporo srbske omladine. Je to širok delokrog, v katerem pa je organizacija tekom svojega petdesetletnega obstoja, prav pojmujoč svojo idealno osnovo, razvila tako intenzivno, uspešno in koristno delo, da more biti v vzgled tudi nam, da ne rečem, — zlasti nam, — ki smo v svoji sicer dobro razviti organizaciji pokazali doslej, sorazmerno našim prilikam, te malo pozitivnega dela v humanitarnem, socialnem in kulturnem oziru.

Glavno delo Beograjske trgovske omladine je bilo vedno posvečeno prosveti in humanitarnosti. Prva in najstarejša njena prosvetna ustanova je bila čitalnica in knjižnica, ki je bila osnovana že leta 1881. Pred svetovno vojno je štela ta knjižnica nad 5000 raznih knjig. V času okupacije sta bili čitalnica in knjižnica popolnoma uničeni, knjige deloma

sežgane, deloma pa uporabljene v papirnicah. Sedaj šteje knjižnica preko 1500 knjig.

Številna so tudi predavanja, ki jih je že v prvih letih svojega obstoja prirejela organizacija. Kako globoko je posegala v tem pogledu v vsa javna vprašanja, kažejo naslovi nekaterih važnejših predavanj, kakor n. pr.: »O značaju trgovine«, »O domači proizvodnji in delavnosti«, »O izvozu in razvoju domače hišne industrije«, »O valuti v Srbiji«, »O narodnem patriotizmu«, itd.

Nadvse uspešno je tudi njeno delo v socialnem oziru. Osnovala je za svoje člane bolniško blagajno, ki se je povodom uveljavljenja zakona o zavarovanju delavcev reorganizirala leta 1927 v Bolniško blagajno Beograjske trgovske omladine in si pridobila pravice in dolžnosti okrožnega urada za zavarovanje delavcev, slično kot pri nas Trgovsko bolniško in podporno društvo.

Trgovci in trgovski pomočniki se zavedajo važnosti svoje bolniške blagajne, pa je zato število članstva v neprestanem porastu. Leta 1927 je štela bolniška blagajna 1815, 1928: 2726, 1929: 2931 in 1930: 3316 članov ob približno štiri tisoč trgovsko pomožnega osebja, ki je zaposleno v Beogradu. Leta 1929 je Omladina otvorila v Skoplju ekspozituro svoje bolniške blagajne, ki šteje 500 članov.

Od osnovanja, pa prav do proslave petdesetletnice se vleče kot rdeča nit v delu Beograjske trgovske omladine težnja po lastni bolnici. Za njeno zgraditev je osnovala poseben fond, ki je izkazoval konec 1930 — 169.173 dinarjev. S posmrtnim volilom si je pridobila v last tudi stavbišče in ima organizacija mnogo izgleda, da bo mogla v dohledni dobi zadostiti tudi tej svoji mnogoletni težnji.

V vrsto humanitarnih nalog Beograjske trgovske omladine spada tudi skrbstvo za člane, ki so zašli brez lastne krivde v stisko ali brezposelnost. Podpora znaša največ dva meseca po 10 Din dnevno.

Mnogo pažnje posveča organizacija tudi pospeševanju trgovine, da se tej važni panogi gospodarske delavnosti stvorijo kar najpovoljniji pogoji za uspešen in neoviran napredek. Zato je osnovala že leta 1904 gospodarski oddelek, ki zasleduje in posreduje v vseh važnih gospodarskih zadevah. Posveča pa posebno pozornost tudi strokovni vzgoji naraščaja. Zbira zdrave, za trgovski uk sposobne učence, jim preskrbuje učna mesta pri dobrih učnih gospodarjih in v industriji ter jih v primeru potrebe tudi moralno in materijalno podpira.

Po tudi v stanovsko organizatornem oziru je bilo delo Beograjske trgovske omladine nadvse plodonosno. Na njeno inicijativo so se pričela osnavljati domala po vseh večjih mestih in krajih v Srbiji, Bosni in Vojvodini udruženja trgovske omladine. Da bi pa bilo delo teh udruženj uspešnejše, je bila na kongresu leta 1922 osnovana Zveza trgovskih in trgovsko-obrtniških omladin za vso državo. Zveza trgovskih in trgovsko-obrtniških omladin šteje danes 51 udruženj v Srbiji, Bosni in Vojvodini z 12.000 člani. 33 udruženj vzdržuje strokovne šole, ki jih poseča preko 7000 učencev.

Važno misijo v vzgoji strokovne naobrazbe trgovskega naraščaja vrši Beograjska trgovska omladina z vzdrževanjem trgovske šole. Šola, ki jo vzdržuje organizacija, stoji po svoji upravi in učnem načrtu na veliki višini in je v Srbiji priznana najboljša trgovska šola, ki jo poseča okrog 2000 učencev. V zmislu čl. 136 zakona o radnjama, je ministrstvo trgovine

in industrije dolžno prispevati k vzdrževalnim stroškom šol udruženj trgovske omladine. Zveza trgovskih in trgovsko-obrtniških omladin, katerih matica je Beograjska trgovska omladina, je prejela od ministrstva trgovine in industrije podpore, ki znašajo v letu 1929/30 100.000 Din in za 1930/31 prav tako 100.000 Din. Šola Beograjske trgovske omladine te podpore ni deležna in se vzdržuje iz prispevkov organizacije in šolnine.

V svoji organizaciji se je beograjsko trgovstvo prav dobro zavedalo tudi velike važnosti stanovskega tiska in v želji, da dobi list, ki bi obravnaval pretežno gospodarske in kulturne probleme, je pričela Beograjska trgovska omladina, po več letih priprave, leta 1891 izdajati svoje glasilo »Trgovinski glasnik«, ki se je razvil tekom svojega izhajanja tako, da zavzema danes, ko izhaja dnevno, v strokovnem tisku nad vse odlično mesto.

Ta organizacija, ki je pred dnevi proslavila petdesetletnoco svojega obstoja, more zreti z zadovoljstvom na svoje izvršeno veliko delo v korist celokupnega srbskega trgovstva. Zasluge, ki si jih je stekla tekom 50-letnega delovanja, pa so tem večje in pomembnejše, ker se je osnovala in delala v izrednih, težkih političnih in gospodarskih prilikah. Od vsega početka se je trudila, da čuva dobre običaje ter jih prenaša od generacije na generacijo. Na ta način čuva in prenaša plemenita in dobra čustva, neguje družabnost in solidarnost, razvija etično pojmovanje med članstvom in uči, da v morali in delu leži uspeh ter da so za uspeh celote potrebne žrtve posameznikov.

Za razvoj Beograjske trgovske omladine tekom petdesetih let je najboljše ogledalo tudi statistika o članskem gibanju.

Društvo je štelo ob ustanovitvi nekaj manj nego 100 članov, leta 1900: 329 rednih, 133 podpornih, 17 častnih članov, 1920: 945 rednih, 18 podpornih, 906 dobrotnikov, 10 velikih dobrotnikov in 29 častnih članov. V zadnjem desetletju pa je članstvo močno porastlo in je znašalo 1930: 2650 rednih, 1112 podpornih, 1600 dobrotnikov, 27 velikih dobrotnikov in 46 častnih članov.

Sredstva za vršitev velikih humanitarnih, kulturnih in socialnih nalog črpa Beograjska trgovska omladina iz članskih prispevkov, fondov in legatov. Od vseh dohodkov so najvažnejše zapuščine. Beograjska trgovska omladina ima 12 fondov, katerih stanje je znašalo 1930. leta 3.065.271 Din. Zapuščin v nepremičninah je 10. Vrednost petih zapuščin, ki jih je organizacija že prejela, znaša 9 milijonov dinarjev, a letni dohodek iz teh nepremičnin znaša 650.000 Din.

Značilna za srbsko trgovstvo sta darežljivost in plemenitost. Tema dvema čednostima se mora zahvaliti srbsko trgovstvo, da je moglo v tako znatni meri sodelovati po svoji organizaciji za kulturni in gospodarski napredek ne samo stanu, marveč vsega srbskega naroda. Ta plemenitost srbskih trgovcev, ki se izraža v Beograjski trgovski omladini tudi v velikem številu dobrotnikov in velikih dobrotnikov, je v znatni meri pripomogla k tako uspešnemu delu, ki smo ga v kratkih obrisih pokazali.

V nedeljo, dne 21. junija je Beograjska trgovska omladina na svečan način slavila svojo petdesetletnico in štiridesetletnico »Trgovinskega glasnika«. Čestitkam se pridružujemo tudi mi z iskreno radostjo, želeč tej naši odlični organizaciji vse najlepše in najboljše tudi v bodoče.

NEVARNE ČERI

(Konec)

Prvo mu mora biti, da se mu ni treba sramovati samemu pred seboj, da o svojem početju lahko javno govori. Kdor prodaja svojo vest in čast zaradi skupička in dobička, ni nič boljši od vlačuge, ki se prodaja vsakomur za umazanimi vogali v temi.

Mirna vest, zadovoljstvo samega s seboj, zavest, da lahko odkrito gledaš v nedolžne oči svoje dece, je edina sreča na zemlji.

In zakonska zveza je vzlic vsemu glavni faktor našega življenja. Razmerje moža do žene je često čer, ob kateri se razbije vse. »Vaša žena« — piše Casson, v Ameriki veleugledni trgovinski strokovnjak in trgovski psiholog, »Vaša žena Vam je lahko najboljši prijatelj ali najhujši sovražnik. To je odvisno prav toliko od nje, kolikor od Vas. Med zakonci ne sme biti nobenih tajnosti. Često je žena najboljši svetovalec svojemu možu.

Tudi ne sme biti žena možu le igrača, breme ali družabna nujnost. Vsak zakonec spozna svojo zmoto, ako je smatral ženo le za mobilij svojega stanovanja. Zakaj dve glavi veljata vedno več ko ena sama.

Najbolj uspešni založnik na svetu, Cyrus Curtis se mora za svojo karijero zahvaliti svoji ženi. In takih Curtisov je poln svet. Vendar še vedno večina moških podcenjuje pamet svojih žen.

Poznal sem sijajnega, ljubeznivega moža, ki je vladal kakor paša v svoji hiši. Imel dražestno majhno ženo, ki jo je ljubil, a ne cenil. Pa je imel v kupčiji polom, da je izgubil vso energijo. Njegova žena je začela trgovinico, v kateri je prodajala živila v novi sestavi, po novih načelih kemije. Mož ji je začel pomagati in kmalu je postal eden najuglednejših strokovnjakov v hranilih Zedinjenih držav. Pridobil si je veliko bogastvo, ker je znal izkoristiti idejo svoje žene.

Mnogo moških je, ki v svoji hiši samo vladajo. Vladajo absolutistično, z grožnjami in kaznimi, gromom in treskom; sami delajo postave, sami preiskujejo, sodijo in obsojajo.

»Mož ima silen glas« — piše Casson — »in ga sam rad poslušam. On ve vse, zna vse. Nепrestano hoče poučevati. Toda vse to je le neumna baharija. Noben mož ni tako moder, kakor si domišlja večina. Mož lahko fopa druge, svoje žene ne fopa nihče. Kajti ona ga pozna odzunaj in odnotraj. More mu storiti marsikaj iz uslužnosti, morda ga celo uboga. Toda pozna ga.

»Jaz doma nikoli ne govorim o svojih kupčijah,« mi je dejal bahavo neki trgovec. Ogle dal sem si njegovo bilanco. Zaslužil je 3%. Morda vam je vzrok jasen.

In zato se morate vselej, kadar vas kaj teži, pogovoriti s svojo ženo. Nikar ne tuhtajte sami, ker to ni zdravo. Ne oklepajte se trmasto lastnega stališča! Kupčija je prav tako malo kakor igra le moška zadevščina. V kupčijskem življenju ni spolnih razlik. Vsa trgovina in vsa obrt obstojata izvečine zato, da dajeta ženskam — ki imajo na svetu večino — to, kar potrebujejo. Modri moški vedo to, neumni pa ne.

Ne pozabite nikoli, da so po vsem svetu ženske, ne pa moški kupci. One so trg, kateremu prodajamo svojo robo; one imajo vso kupno moč

vseh dežel v rokah, no, vsaj 80%. Vsak trgovec naj bi ženo vprašal za svet, preden spravi v prodajo novo blago. Katero ženo? Če le mogoče, svojo lastno, kajti ž njo lahko svobodno govori o troških dobave in o konkurenci.

Zaupajte se torej svojim ženam in napravile vas bodo bogate. Ugaajte jim in obsujejo vas z denarjem. Skoraj vsaka trgovina je otok, obdan okoli in okoli od žensk. O tem ne smete dvomiti.

Čitajte zgodovino, če hočete spoznati vso moč žensk! A ženska moč je še mnogo večja, kakor priznavajo vsi zgodovinopisci. Zakaj ti so bili sami možje, ki niso povedali vse resnice. Navadno stoji za vsakim kraljem, vsakim prezidentom, vsakim ministrom žena, ki drži vajeti v rokah. Vsak mož, ki je gledal za kulise, ve to.

Seveda so temeljni razločki med možem in ženo. A nihče ne presega drugega. Treba je moža in žene, da skupno tvorita popolno človeško bitje. To je dejstvo, ki ga stari samci (in mladi zakonci) često pozabljajo.

Človeška natura je dualistična substanca — napol moška, napol ženska. Miselnost moževa je velepoteznejša, a ženska je jasnejša. Za žensko je vse osebno. Ona ne vidi projekta, nego človeka, ki stoji za njim.

Ženska se bolje premaguje kakor mož. To dokazuje istina, da je med moškimi štirikrat več samomorilcev, petkrat več zločincev in tisočkrat več vagabundov kakor med ženskami.

Ženske so tudi zrelejše kot moški. Večina moških ostane v svojem srecu vedno deška. Življenja ne jemljejo tako resno kot ženske. Moški smatrajo že svoj spol za aktivno točko, v čemer pa nimajo vedno prav.

Ženska 60 let je večinoma modrejša kot kdorkoli v familiji. Pri Indijancih vladajo stare žene. V vseh važnih zadevah se moški posvetujejo ž njimi.

Moški znajo bolje delovati, ženske pa bolje premišljati. Sploh mislijo ženske več kot moški; premišljajo neprestano in delajo načrte.

Posledica tega je, da ima vsak oženjeni mož ženskega kompanjona. Žena se udeležuje moževe karijere in mu lahko pripomore k uspehu. Vdala se mu je na življenje in smrt, toda če bo treba, ne bo mirno trpela, kadar grozi polom, in ne bo držala križem rok.

Ženska ima močnejši interes kakor kdorkoli na vsem svetu, da ima mož uspeh. A pomagati more ženska tem bolje in tem lažje, čim več prilike za to pomoč ji nudi mož.

In to je torej moj zadnji migljaj, kako najdete srečo: napravite svojo ženo za svojega tovariša!

Tako piše angleški Amerikanec, globok psiholog in trgovinski praktik. Nikjer na svetu ne uživa ženska več ugleda in uvaževanja kakor v Ameriki. In najboljši, najuspešnejši trgovci so Američani.

Kaj bi ne kazalo, da bi Američane tudi glede upoštevanja specialnih ženskih talentov posnemali Slovenci? Naša moška domišljavost, ki zre naduto navzdol na ženstvo, nam doslej še ni prinesla ugleda in uspehov ameriških trgovcev, katerih pogumni glasnik je Casson. Tudi o tej čeri — namreč o naši trmasti moški bogupodobnosti — je vredno vsaj razmišljati... Potem bo varneje plula naša barka.

NAŠE GOSPODARSTVO V JUNIJU 1930

Ko smo pred mesecem dni pisali na tem mestu o našem gospodarskem položaju, ki kaže nekatere znake izboljšanja, smo obenem tudi poudarili, da smo v več panogah opazili znake izboljšanja, katere pa je bilo pripisovati sezijijskim vplivom. Sedaj se je izkazalo, da so bili ti znaki v resnici večinoma sezijijskega značaja, kajti stagnacija traja še dalje. Mednarodni blagovni trg je po poletu spomladi v nekaterih važnih panogah zapadel zopet v stagnacijo. Borzni indeks je prenehal naraščati.

V dobi od našega zadnjega poročila sem je izšlo že poročilo odseka za gospodarske študije pri Narodni banki za prvo četrtletje 1931. To poročilo uvodoma ugotavlja, da je v prvih dveh mesecih tega leta neugodna tendenca v našem gospodarstvu trajala še nadalje, v marcu pa je bilo mogoče zabeležiti izvestno izboljšanje v večini statistik o položaju jugoslovanskega gospodarstva. Zvenno so v splošnem rezultati gospodarske aktivnosti v tem tromesečju nižji kakor v odgovarjajoči dobi 1930 in 1929. Tako je promet na jugoslovanskih borzah padel v primeri s prvim četrtletjem 1930 za 15·8%, ravnoliko tečaji delnic, posebno takozvane kmetijske industrije, katere so padle za 32·2 točke (po indeksu Narodne banke). Obseg zunanje trgovine se je zmanjšal za 27·2%. To zmanjšanje je zlasti znatno pri izvozu (za 31·6%), kakor pri uvozu, ki izkazuje zmanjšanja samo za 22·9%. Padanje poslov v notranjosti je razvidno iz zmanjšane števila natovorenih vagonov. Skoro vsi državni dohodki padajo, posebno trošarine, ki so dale 16·7% manj. Brezposelnost je narasla za 43·9%. Produkcija premoga je padla za 11·7%.

Poročilo nadalje pravi, da prevladuje vendar kljub vsem težavam v gospodarskih krogih optimizem. Valutna reforma je napravila najboljši vtis na vse prebivalstvo in bo gotovo doprinesla k izboljšanju narodnega gospodarstva. Na drugi strani pa energija, ki jo razvijata kmetovalec v borbi proti gospodarski depresiji daje upanje v boljšo bodočnost.

Za pregled razvoja svetovnega gospodarstva je zanimivo poročilo nemškega konjunktturnega zavoda v Berlinu. Iz zadnjega poročila, ki je bilo objavljeno v sredi tega meseca, posnemamo, da se je nazadovanje svetovne konjunkturre na razširjeni fronti nadaljevalo, čeprav je tempo, (toda samo radi sezonskih vplivov in tendenc) počasnejši. Zunanja trgovina večine držav je nazadovala, padec cen na trgih sirovin se je poostiril, tudi kopičenje zalog se je zopet začelo, nov val bese je tudi efektne tečaje potlačil na nivo, ki daleč zaostaja za lanskim najnižjim nivojem. Investicijska delavnost in izvoz kapitala sta bila nadalje majhna. Poleg delnega ožvilenja v tekstilni in jeklarski stroki je industrija še vedno v depresiji. Sicer položaj ni več tako napet, vendar ni nikjer nobene nove gonilne sile, nasprotno kažejo v zadnjem času zvišane zaloge, da razmerje med produkcijo in porabo še vedno ni pravilno, čeprav je bila industrijska produkcija sirovin zelo skrčena. Vpoštevatni je treba, da je istočasno zelo padla poraba. Posebno hudo je nesorazmerje v agrarni produkciji. Nadalje posnemamo po »Frankfurter Zeitung« z dne 13. t. m. št. 431—433 tele podatke:

Na kreditnih trgih je vkljub znižanju obrestne mere likvidnost majhna, povpraševanje pa je znatno, ker se vse države trudijo z oddajo javnih del pospešiti industrijsko in sploh vso gospodarsko delavnost. Ker so cene sirovin bolj nazadovale, kakor cene industrijskih izdelkov, se je sorazmerje med industrijskimi in sirovinskimi državami še poslabšalo v škodo poslednjih, kar je imelo deloma za posledico tudi padce valut. V splošnem je bilo gibanje konjunkturre v vseh državah enotno, samo v Rusiji je gospodarski razvoj šel navzgor in v Španiji je padec pesete preprečil padec cen. Kriza je tu bolj latentna. V Uniji nadalje ni gotovo, če je smatrati vrhunec krize za dosežen. Vendar se je tu nazadovanje produkcije nekoliko ustavilo. V Avstriji vpliva na razvoj gospodarstva veliko kriza Kreditnega zavoda, za čigar sanacijo so potrebna znatna sredstva. V Nemčiji se položaj ni dosti izboljšal, gospodarstvo je pod vplivom deficita v državnem proračunu, zato so bile potrebne hude zasilne odredbe.

V splošnem je zanimivo, kako gospodarske težkoče vedno bolj vplivajo tudi na politične razmere. Poglejmo samo v Nemčiji in v Avstriji. Nemčija se skuša rešiti vsaj deloma reparacijskih dajatev, zato pot nemških vodilnih državnikov v Anglijo (Chequers). Avstrija ima radi Kreditnega zavoda svojo vladno krizo. Vedno bolj vidimo, kako postaja gospodarstvo vodilni faktor v svetovni politiki. Vsepovsod so težkoče. Čitamo celo v Franciji o izgubah največje francoske paroplov-

ne družbe Compagnie Generale Transatlantique, kateri je morala priskočiti na pomoč z znatnimi vsotami francoska vlada. Saj morajo tudi v ostalih državah priskočiti na pomoč vlade, da preprečijo večje polome in obenem tudi psihološko vplivajo na vse gospodarsko življenje. V Avstriji gredo podpore že v milijardne zneske.

O razvoju svetovnega gospodarstva nam pričajo sledeči podatki: produkcija črnega premoga je znašala v prvih treh mesecih v Nemčiji, Franciji, Poljski, Češko-slovaški in Belgiji 119,928.000 ton v primeri s 138,883.000 tonami v prvih treh mesecih leta 1930. Nadalje je znašala svetovna produkcija železa in jekla (v tisočih ton):

	Železo		Jeklo	
	3 mesece 1931	3 mesece 1930	3 mesece 1931	3 mesece 1930
Nemčija	1.685	3.064	2.351	3.064
Francija	2.302	2.589	2.161	2.420
Belgija	774	1.001	739	1.006
Anglija	1.029	1.954	1.411	2.412
U. S. A.	5.541	9.056	8.163	12.370

Ti podatki kažejo, da je svetovna produkcija tudi v tekočem letu nazadovala. Zlasti se nam zdi važna ugotovitev, da je v produkciji sirovega železa pressegla Francija Nemčijo in da se ji je zelo približala tudi v produkciji jekla. Skupno so države, ki pripadajo evropskemu jeklarskemu kartelu, v prvih 3 mesecih 1931 producirale 6.204.000 ton jekla (lani v istem času 8.285.000), dočim znaša vsota pripadajočih kvot 6.569.000 ton.

Gotovo najvažnejši dogodek za svetovno gospodarstvo je predlog ameriškega predsednika Hooverja glede meddržavnih dolgov. Ameriški predsednik namreč predlaga, da se vsa plačila na račun reparacij, vojnih in obnovitvenih dolgov odgode za eno leto. Moratorij bi se nanašal tako na obresti kakor tudi na mortizacijske vsote. Ameriška vlada je pripravljena na to pod pogojem, če važnejše upniške države pristanejo na odgoditev plačil za eno leto v svojo korist na račun reparacij in drugih državnih dolgov. Razumljivo je, da je ta ameriški predlog sprejela zlasti Nemčija z velikim veseljem. Zanj sta se izrazili tudi Anglija in Italija po dosedanjih poročilih, dočim je Francija bolj rezervirana. Vsepovsod upajo, da bo ta korak veliko pripomogel k ozdravitvi gospodarske krize, vsaj kar se tiče državnih financ. Ugodne posledice tega predloga, čeprav še danes njegov uspeh ni popolnoma siguren, so se že pokazale na vseh svetovnih borzah, ki so reagirale z uvrstitvijo tečajev.

Za naše domače gospodarstvo pa je najvažnejši dogodek stabilizacija dinarja. Svoječasno smo že poročali o zagotovljenem uspehu našega mednarodnega stabilizacijskega posojila. Zlasti omenjamo, da je bila jugoslovanska tranša tega posojila že v prvem tednu emisije prepisana, in sicer je bilo vpisanih mesto določenih 50 milijonov 67 milijonov frankov, kar je dokaz, da imamo že močan kapitalni trg, ki more sprejeti tudi znatnejše emisije. Občni zbor delničarjev Narodne banke je odobril pogodbo med državo in Narodno banko glede vzdrževanja valute ter je bil že tudi proglašen novi zakon o Narodni banki, v katerem se med drugim določa: 1. kateri zneski državnega dolga se bodo sedaj plačali z valorizacijo zlata in deviz ter z inozemskim posojilom, 2. prinaša zakon nove določbe o razdelitvi dobička Narodne banke in 3. se zviša nominalna vrednost delnic Narodne banke od sedanjih 500 Din na 3000 Din, glavnica torej skupno od sedanjih 30 na 180 milijonov Din. Konec tega meseca nam je pričakovati v vsakem oziru definitivne ureditve našega valutnega vprašanja, kar je vse gospodarstvo že celo vrsto let težko pričakovalo. Ugodne posledice tega dejstva se bodo kaj kmalu pokazale.

Za naše slovensko gospodarstvo pa je bil ta mesec najvažnejši dogodek prevzem večine delnic Kreditnega zavoda v Ljubljani po jugoslovanskih delničarjih, med katerimi so Mestna hranilnica ljubljanska, Hranilnica Dravske banovine in A. Westen.

Denarni trg

Od našega zadnjega poročila sem naš denarni trg ne beleži znatnejših izprememb. Izrazi Narodne banke ne kažejo znatnejših izprememb.

	zlatu in devize	bankovci	obveznosti
31. decembra 1930	1.834.4	5.396.5	862.8
31. marca 1931	1.499.7	4.728.8	952.3
30. aprila 1931	1.526.4	4.691.8	1.001.8
15. maja 1931	1.563.2	4.720.0	981.9
22. maja 1931	1.629.2	4.619.3	1.143.0
30. maja 1931	1.566.6	4.790.8	1.002.6
8. junija 1931	1.582.3	4.774.4	1.033.9

Vedno važnejša pa postaja za naš denarni trg Državna hipotekarna banka. Njena zadnja dva izkaza kažeta, da so tuzemska sredstva banke padla, pač pa je banki uspelo v mesecu maju dobiti novo inozemsko kratkoročno posojilo v Švici pri Švicarskem Bankvereinu v znesku 87.6 milj. Din (8 milj. švic. frankov). Nadalje je banka dobila nova sredstva s posojilom na lombard svojih založnic pri Narodni banki v znesku 60 milj. Din. Banka je emitirala jugoslovansko tranše mednarodnega stabilizacijskega posojila, kar figurira v bilanci za 31. maj v znesku 57.7 milj. Din. Med aktivnimi postavkami je omeniti dvig lombardnih posojil ter povečanje posojila finančnemu ministertvu.

	Gotovina in naložbe	Posojila	tuzemska tuja sredstva	inozemski sredstva
31. decembra 1930	120.2	2.972.1	2.228.5	966.3
28. februarja 1931	304.8	2.967.7	2.286.3	966.3
31. marca 1931	225.0	2.978.2	2.295.3	932.7
30. aprila 1931	142.7	2.989.4	2.295.2	934.7
31. maja 1931	132.4	2.993.5	2.065.1	1.020.3

Poštna hranilnica izkazuje tele važne postavke v svojem razvoju (v milj. Din):

	Promet		Vloge	
	1931	1930	1931	1930
januar	5.451.2	5.089.5	883.9	852.2
februar	4.719.3	4.569.5	848.1	845.7
marec	5.155.0	4.881.5	847.0	816.0
april	5.301.0	5.056.8	792.1	808.7
maj	5.325.6	5.259.3	862.0	812.1

Promet je sicer večji kakor lani, kar pa je pripisovati izključno le pritegnitvi novih komitentov poštnočekovnega prometa v južnih in vzhodnih krajih države. Važno pa je, da so dobroimetja na računih ta mesec znatno narasla in preslegla lansko višino. Hranilne vloge nadalje naraščajo in so dosegle na koncu meseca maja 262.1 milj. Din v primeri z 253 milj. Din na koncu meseca aprila 1931.

Elektni trg

Efektini trg je bil ta mesec pod vtisom emisije jugoslovanske tranše našega mednarodnega posojila, ki je kakor poročamo na drugem mestu, popolnoma uspešna. Zaradi dobrega randmana novega posojila je vplivalo to na naše prejšnje drž. papirje v smislu bese, deloma pa tudi radi dejstva, da bodo emitirani novi drž. papirji v svrhu definitivne likvidacije agrarne reforme. Zato je v splošnem prevladovala slabija tendenca. Promet ni bil znaten, važno je zabeležiti, da se sedaj na naših borzih trguje več z begluškimi obveznicami kakor pa z 7% investicijskim posojilom, ki je ves v trdnih rokah. Tudi dolarski papirji se še vedno kupujejo.

Na zagrebški borzi notirajo:

	7% inv. pos.	vojna škoda	8% Bler. pos.	7% Bler. pos.
28. februarja	86.50 — 87.50	416.50 — 417.—	92.— — 92.50	81.75 — 82.—
31. marca	88.75 — 89.—	425.— — 425.50	92.— — 93.50	82.625 — 82.75
30. aprila	88.— — 88.50	425.50 — 426.50	93.— — 93.25	83.— — 83.25
29. maja	86.— — 87.—	412.— — 414.—	90.50 — 91.25	83.— — 85.—
23. junija	86.— — 87.—	404.— — 404.50	90.50 — 90.875	81.— — 82.—

Zunanja trgovina in cene

Mesec april je prinesel sezonski dvig uvoza, kakor je bil v prejšnjih letih registriran običajno že v mesecu marcu vsakega leta. Istočasno je sicer narastel tudi izvoz, vendar v manjši meri kakor uvoz. Zato se je pasivnost naše zunanje trgovine povečala od 131·3 milj. Din v marcu 1931 na 186·3 milj. Tudi za mesec maj so že deloma objavljeni podatki, vendar so neuporabni, ker se nanašajo samo na težo.

	Uvoz		Izvoz	
	1931	1930	1931	1930
januar	410·3	560·9	384·1	616·2
februar	388·3	521·1	333·1	480·8
marec	543·2	658·5	441·9	599·0
april	615·8	624·5	429·5	615·8

Cene na svetovnih trgih so bile po indeksu prof. Irvinga Fischerja sledeče (podlago tvorijo cene iz leta 1928):

	januar	februar	marec	april	maj
U. S. A.	79·3	77·5	77·3	75·8	— 72·6
Anglija	73·0	71·4	71·3	71·3	— 69·2
Francija	84·5	84·2	83·9	84·3	— 82·8
Nemčija	82·6	80·7	82·0	82·1	— 81·3
Italija	73·9	72·9	72·4	71·8	— 70·8
Jugoslavija	75·7	74·8	74·6	75·5	— 75·4

Iz teh podatkov je razvidno, da je svoječasno pred par meseci začeta čvrsta tendenca zopet prenehala in postala slaba, kajti svetovni gospodarski položaj je negotov. Predvsem je treba vpoštevati, da je konzum še vedno slab in da ne kaže nobenega posebnega nagnjenja k nakupom, zlasti, ko se še vedno lahko računa na nadaljnje padanje cen. Večina cen na svetovnih trgih nazaduje dalje. Zaloge važnih svetovno-trgovinskih predmetov nadalje naraščajo. Dokler pa te ne padejo na znosno višino, ni pričakovati znatnejšega oživljenja konzuma. Posebno se opaža vpliv bližajočih se žetev, to je predvsem pšenice in bombaža. Važno je, da se površina, kultivirana s pšenico, ni dosti zmanjšala in tako bomo dobili za novo kampanjo poleg velikih zalog stare pšenice še veliko letino 1931. Podoben slučaj je z bombažem.

Od srede aprila pa do danes so cene na trgu kave padle za 30% do 35%. Tudi tržišče kovin je v baissi neenotno, vendar opažamo neenotnost v gibanju. Baker še nadalje pada v ceni (zaradi velikega naraščanja zalog), dočim nasprotno cin v ceni narašča, ker kaže, da bodo prizadevanja za sklenitev kartela imela uspeh.

Na naših trgih so se cene razvijale sledeče (po indeksu Narodne banke, katerega podlaga so cene v letu 1926 kot 100):

	januar	februar	marec	april	maj
rastlinski	71·7	73·3	73·5	77·6	80·5
živalski	82·8	78·1	77·4	75·4	73·2
mineralni	84·9	82·1	80·2	77·4	77·6
industrijski	72·8	72·1	72·6	73·9	73·0
skupni	75·7	74·8	74·6	75·5	75·4
uvozni	72·5	71·1	70·7	71·6	70·4
izvozni	76·2	74·9	74·1	75·5	74·5

Zaposlenost in ustanovitveno gibanje

Podatki o gibanju članstva OUZD kažejo, da je v mesecu aprilu in maju članstvo sicer narastlo, vendar pa je število članstva znatno manjše kakor lani.

Iz podatkov je razvidno, da je gospodarska kriza pri nas nekako stabilizirana. Povprečno število zavarovancev pri OUZD je znašalo:

	1929	1930	1931
januar	84.670	90.181	87.635
februar	83.520	90.736	86.731
marec	84.620	92.489	86.703
april	89.139	96.854	90.775
maj	95.790	101.744	96.628

Gibanje trgovstva in obrtnišva kaže, da živimo še vedno v gospodarski krizi. Število novo prijavljenih trgovskih obratov je bilo v prvem četrtletju letos zelo majhno, znatno manjše kakor število odjav. Tudi pri obrtnih obratih se pozna, da je prijav vedno manj, nasprotno pa, da odjave naraščajo.

Sicer pa govori zgovorno o gospodarski krizi tudi statistika konkurzov. V mesecu maju se je število konkurzov skoro podvojilo, zlasti pa nevarno naraščajo prisilne poravnave izven konkurza. Zato čujemo na vseh gospodarskih zborovanih zahteve, da se naj tozadevni zakon ukine ali pa da naj se zviša minimalna kvota od dosedanjih 40% na 50%, 60% in celo 75 odstotkov.

V posameznih četrtletjih je bilo gibanje sledeče (po podatkih Zbornice za TOI v Ljubljani):

	Obrtni obrati				Trgovski obrati			
	prijave		odjave		prijave		odjave	
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	1930	1931
1. četrtletje	674	632	476	565	305	290	367	376
2. četrtletje	757		396		329		376	
3. četrtletje	579		374		303		230	
4. četrtletje	707		475		305		280	

Ljubljana, dne 24. junija 1931.

P. Š.

CASSON IN NJEGOVE TRGOVSKE KNJIGE

Ni še dolgo, odkar se je utrdilo spoznanje, da je kupčija težko duševno delo, ki zahteva najboljše priprave in najboljše duha. Saj ni baš preveč daleč čas, ko je bil kupec ali trgovec še zaničevan poklic, ki se mu ni vdajal noben plemič in noben boljši človek. Zakaj kupčija se je včasih smatrala le za neko potrebno zlo, ki pa diši po sleparstvu in zahteva lastnosti, kakršnih se viteško in sploh moralno misleč človek samo sramuje. Nikomur ni takrat prišlo na misel, da mora biti trgovec posebno bistroumen, a obenem značajan mož. Zato so po družinah najbolj inteligentne sinove določali za akademične, vojaške in cerkvene poklice, duševno zaostale ali objestne pa so odmenili trgovini ali obrti.

Šele polagoma je dozorelo spoznanje, da je kupčija umetnost in veda, ki zahteva prav posebnih talentov, široke izobrazbe, trdnega značaja in prav temeljite priprave, a tudi neprestanega nadaljnega učenja. Šole za trgovski naraščaj so postajale vedno višje in težje, in danes ne dvomi nihče več, da je moderna trgovina zgrajena na načelih vede, ki je zelo resna in dostopna le izbranim duhovom in značajem.

Zlasti dandanes, ko je treba po dolgotrajni vojni vse svetovno gospodarstvo iz nastale zmede spraviti v nov red, ko trpe vse države brez izjeme na posledicah razmer, ki so nastale po radikalnem prevratu v Evropi, Aziji in Afriki, zahtevajo svetovni trgovinski problemi napora največjih duševnih kapacitet. Toda tudi trgovstvo sploh, tudi ono po malih mestih, se je iz nekdane preprostosti in udobnosti dvignilo do komplikacij in naporov, ki zahtevajo celih mož. Kakor so postali poljedelstvo in razni obrti objekt znanstvenih poizkusov in neumornih

iskanj po izpolnitvi, se je moralo tudi trgovstvo nove dobe postaviti na gotove splošno priznavane in ostro formulirane, torej znanstvene principe.

Nastala je torej velika znanstvena literatura, ki so jo ustvarili strokovnjaki najširšega trgovskega obzorja, učenjaki največje in najgloblje trgovske praktične in teoretske izomike. Med strokovnjaki, ki znajo svoje znanje podati svetovnemu trgovstvu v prikupni in poljudni obliki, se omenja vedno iznova Kanadijec Herbert N. Casson.

Tudi »Trgovski Tovariš« ga imenuje često in navaja njegove izreke. Casson je izdal že več epohalnih knjig, zbirki najnovejše trgovske vede in načel, ki so neomajna kakor aksiomi in principi matematike. Ker so izšla Cassonova dela tudi v nemškem jeziku v cenениh izdajah in si jih lahko nabavi vsak trgovec v vsaki knjigotržnici, prav želimo, da bi ne bilo slovenskega trgovca, ki bi ne čital vedno iznova Cassonovih knjig sebi, svojemu kraju in vsi naši državi na korist. Casson piše lahko razumljivo, živahno, vedno zanimivo in duhovito. Nikomur se ni torej treba bati, da bi se ob njegovi učenosti dolgočasil, vsakdo pa se bo naučil marsičesa, da se lahko ob njegovih poukih razvije v modernega trgovca in zares kvalitetnega moža.

Herbert N. Casson je »Efficiency Expert«, t. j. strokovnjak, ki je sposoben dosežati največje uspehe z najmanjšim naporom. Kako, po kakšnih potih in s kakšnimi sredstvi doseči ta cilj, je razmišljalo že mnogo modrih mož. Njih do-gnanja uporabljati na svoj način, to zna Casson, ki ima tudi sam ogromne izkušnje v trgovini.

Rojen je bil l. 1879. v mali vasi v Kanadi kot sin anglikanskega misionarja, ki je deloval med Indijanci. Na Victoria-College vseučilišču v Torontu je Herbert dovršil svoje študije, se posvečal zlasti socialnim vedam in že s 24 leti zelo originalno predaval iz svoje stroke. Zlasti se je zavzemal za delavstvo v Zedi-njenih državah. Tudi nastopal ni kot političen socialist, nego kot propagator neobhodno potrebnih socialnih reform. Kakor Ford je zahteval zmanjšanje delov-nega časa za posameznika, izboljšanje položaja delavcev po tovarnah z doslednim izpopolnjevanjem strojev in opreme, zvišanje mezd v razmerju z zvišano pro-dukcijsko in izboljšanje vsega, kar je v zvezi s telesno in moralno kulturo delavstva.

S tridesetim letom je bil dopisnik velikega dnevnika »New York World«, ki je v marsikakem oziru merodajen za ameriško novinstvo. Toda Cassonu ni zadoščalo, da o svojih teorijah le piše, nego je hotel o njih tudi govoriti. Tako je potoval od tovarne k tovarni po Zedinjenih državah, Kanadi in Angliji; po-učeval je in se obenem neumorno sam učil. Vedno iznova pa se je posvečal izboljšanju raznih industrialnih organizacij.

Obenem je marljivo pisal. »Roman« jekla, »Povest telefonca«, »Publiciteta in prodaja«, »Povest tistih, ki so imeli uspehe«, »Zgodovina delavskih organi-zacij«, »Tovarna in delovanje«, »Človeška narava«, »Dvanajst migljajev« (o finančni vedi), »Izložno okno«, »Denar zaslužiti in biti srečen« so nekateri naslovi knjig, ki jih je napisal v angleščini in ki so takoj nato izšle tudi v prevodih najrazličnejših germanskih, romanskih in slovanskih jezikov.

Cassonov sloves je naraščal po vsem svetu. Njegove knjige so bile originalne, bistre, globoke, a ne brez zdravega, tipično ameriškega humorja. Piše kratko, jasno: malo besed, a tem več vsebine.

Ugledne trdke so ga preprosile, da jim je pomagal kot strokovnjak v trgovski in industrijski organizaciji. Njegovim nasvetom se morajo zahvaliti ogromna ameriška podjetja, n. pr. »Standard Oil Company«, »International Harvester Company«, »Bell Telephone Company« i. dr. za svojo notranjo uredbo.

Reorganizacijo mogočne trgovinske družbe »Association of Commerce« v Newyorku so poverili Cassonu. Obenem je ustanovil »H. K. Mac Kan Company«, ki je že v drugem letu prinesla milijon dolarjev dobička. Nato je postal pred-sednik »Philosophical Association« v Brooklynu, londonskega »Publicity Club« in »Royal Society of Arts« v Londonu. To vse še pred vojno.

Med vojno pa so uporabili njegovo genialno nadarjenost, da so dvignili produkcijo municijskih in vojnaterialnih tovaren do najvišje stopnje. V tem pravcu je preorganiziral okoli 50 tovaren.

Herbert N. Casson pa ni le odličen pisatelj, nego tudi izvrsten predavatelj. Njegovo predavanje, ki ga je imel l. 1914. v Queenshallu pred 3000 trgovci in industrijalci, je postalo slavno in ima sloves po vsem svetu. Izdal ga je kasneje v knjigi in je izšlo pod naslovom »Geld verdienen und glücklich sein« tudi v

nemškem prevodu v založbi E. Angela v Berlinu. Neki trgovski kongres v Ameriki mu je ponudil za pol ure trajajoče predavanje 1000 dolarjev.

Tekom 15 let je napisal še nadaljnje knjige: »Business«, 16 načel za trgovske uspehe, »Mož na čelu«, 12 migljajev za vodstvo podjetij, »Sposobni prodajalec«, »Uspeh in veselje do življenja«, »Učinkovita vabila« i. dr. ter je izdajal svoj originalni »Efficiency Magazine«, ki mu je glavni urednik. Ta »magacin« (zbornik), v katerem Casson poučuje, kako lahko človek »lažje in veseleje služi denar«, izhaja obenem v Avstraliji, v Bruslju in na Nemškem (pod naslovom »Leistung«). Največji upravni sveti, trgovska velepodjetja i. dr. pošiljajo h Cassonu svoje uradništvo v šolo.

Dr. Walter Briggs v Berlinu, ki je prevedel Cassonove »Axioms of Business« in jih izdal l. 1925. že v tretji izdaji pod naslovom »Business«, piše: Cassonove knjige, zlasti »Business«, so izšle v prevodu večine živih jezikov, ponatiskujejo jih novine in jih tisoči in tisoči vneto prebirajo. Njih velik čar je jasnost v izražanju, kratki in ostri, prepričevalni jezik. To vse je razlaga dejstvu, da so Cassonovi »Axioms of Business« danes v Ameriki takorekoč zakon in splošno veljavni. Casson je dal angleški besedi »business« in »business man« dober pomen. Ta dobri pomen naj dobita tudi nemška izraza »Geschäft« in »Geschäftsmann«. Še vedno so namreč ljudje, ki gledajo v tem nekaj ne povsem čednega.

Jasna razlaga znanstvenih razlogov za izvestne čine trgovcev bo odprla marsikomu oči, da bo videl neupravičeni predsodek, na katerem temelji taka sodba. Zato ta Cassonova knjiga ni zelo koristna le trgovcem, nego pripomore, da se producent in konsument, prodajalec in nakupovalec, podjetnik in delavec medsebojno bolje razumeta in pa pravilno pojmita najvažnejše faktorje današnjega svetovnega gospodarskega reda na korist splošnega blagostanja in socialnega miru.

Vso važnost Herberta N. Cassona — piše dr. W. Briggs, — razumeš, ako sam občutiš vrelost atmosfere ameriškega trgovskega življenja, ako sam doživiš ondi drget do skrajnosti napetih energij. Toda tudi brez tega ti nudi čitanje knjige »Business« neskajen užitek. Resnično in jasno podaja svetu mnogo iz tistega najboljšega, kar je dozorelo na ameriških tleh po spoznanju in izkušnjah...

Iz te Cassonove knjige prinese tudi naš »Trgovski Tovariš« v prihodnjih številkah nekaj člankov v svobodni stilizaciji.

D R U Š T V E N E V E S T I

Občni zbor Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani

XXXI. redni občni zbor Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani se je vršil v torek, dne 9. junija t. l. ob pol 21. uri v posvetovalnici Zbornice TOI v Ljubljani. Otvoril ga je predsednik g. dr. Fran Windischer, ugotovil sklepčnost, pozdravil prisrčno zastopnike ljubljanskega trgovstva, predsednika Zveze trgovskih gremijev g. Jos. J. Kavčiča, načelnika ljubljanskega Gremija trgovcev g. Ivana Gregorca, zastopnike tiska ter ostale zborovalce. Nato se je bavil v obširnem, lepo zasnovanem govoru z razvojem in bodočimi nalogami društva ter z vsemi aktualnimi problemi našega gospodarstva. Dobesedno poročilo je priobčeno kot uvodnik v tej številki »Trgovskega Tovariša«. Za njegova interesantna in obširna izvajanja ga je občni zbor nagradil s prisrčnim aplavzom. Sledilo je naslednje, z izredno govorniško rutino podano tajniško poročilo g. Antona Agnole:

Ko smo v minulem letu zaključili naš občni zbor, ponesli smo s seboj utise, kateri so nas vedno z nova spominjali na to, da je v našem

društvu zbrana ona živa sila in oni idealizem, ki tesno veže članstvo z uspešnim društvenim delovanjem, iz katerega vzklijejo visoka načela današnje človeške družbe, dobili smo vtise, da plamti v naših srcih neugasni ogenj življenja in dela. Pa če smo potem ob raznih prilikah videli, da današnja doba ne prinaša toliko bogate žetve, kolikor je bilo truda ob setvi, pa če se nam je tudi skrčilo za hip srce, vendar se nam je porodilo novo hrepenenje, katero nam je kot kristalen demant pokazalo novo pot — naprej. Postali smo neustrašeni, izkušnja pa nas je pripravila za one čete, katere bodo morale kljubovati še hujšim bojem in viharjem. Pa še eno hrepenenje smo odnesli s seboj. Vsi smo vedeli, da nas čaka v novem društvenem letu še en dogodek, katerega tako redko doživi kako društvo, čaka oni trenutek, ko pridemo že enkrat pod svojo novo streho, da otvorimo naš »Trgovski dom«. Veseli smo, da lahko priznavamo, da se je v onih skromnih časih in v onih tesnih prostorih v odboru našega društva zasnova ta visoka misel, katera je kot rdeča žila napajala društvo do tedaj, da je prišla do uresničenja. Kako je bilo tedaj ozračje mračno in temno, kako tesni so bili prostori. Jasnejše pa nam je posijalo solnce oni dan, ko smo se zbrali v prostorni in praznično okinčani dvorani, da vklešemo v kamen nepozabljenosti imena vseh onih, v katerih se je rodila ta misel in vseh onih, kateri so ji pomagali do uresničenja in da pokažemo vsem našim naslednikom, kaj zmore idealizem in sloga v delu. Pritajeno radost nam je zakrival lahen nasmeh na ustih, v očeh pa nam je zaiskrila solza hvaležnosti, ko smo se poklonili ustvaritelju te ideje. Skromna slavnost nam je podala ključ do vrat te nove svetle stavbe, spomenika ustvarjajoče ideje in dokaza neutrudljive sile, dala nam novo ognjišče, na katerem naj ogenj nikdar ne ugasne, blagoslov pa, kateri je bil klican na to hišo, naj tudi nas spremlja v boljšo bodočnost. Nadalje čutim srčno potrebo omeniti, da je imelo naše društvo tudi čast tolmačiti svoje iskrene čestitke ob priliki petdesetletnice obstoja ljubljanskega Gremija trgovcev, one stanovske organizacije, katera veže v sebi izbrano vrsto našega trgovstva, katera je nam vsem v ponos in katera služi vse priznanje, tembolj ker so člani Gremija tudi člani našega društva.

Dovolite mi, da Vam sedaj poročam, kakšno je bilo poslovanje našega društva v preteklem letu.

Naše glavno prizadevanje je ostalo, da s pomočjo naše posredovalnice za službe omogočimo omiljenje velike nezaposlenosti, katera je nastala kot glavni vzrok vedno hujše gospodarske krize. Ta odsek posluje za člane brezplačno, dočim se od nečlanov zahteva le malenkostna odškodnina. Da bi čimbolje zadostili tej važni socialni nalogi, uvedli smo za vse primere iskanja služb točno statistiko, na podlagi katere smo lahko ugotovili razne interesantne pojave v tem pogledu. Napravili smo razdelbo po strokah in sicer mešana, specerijska in delikatesna, manufakturna, galanterijska in za pisarniške moči, razdelili smo reflektante po spolu in letih, ter smo potem na podlagi teh zanimivih podatkov ugotovili, da je bilo največ ponudb ženskih v starosti od 19 do 20 let in sicer za mešano stroko, nato za pisarniško službo, na tretjem mestu pa je sprecrejija in delikatesna stroka. Najmanj ponudb smo zanamovali v dobi preko 30 let. Po pristojnosti posameznikov je bilo ugotovljeno, da je največ prosilcev iz Dravske banovine. Poslovnih številčk od zadnjega občnega zбора do danes je bilo 210, razposlalo se je 395 obvestil za prosta mesta. Napram visoki številki razposlanih obvestil nam je bilo prostih mest javljenih le 85. —

Uspešno se je posredovalo, v kolikor nam je bilo javljeno v 47 slučajih. Dohodki posredovalnice so znašali Din 1.300,—, izdatki Din 420,—, ter prebitek zadošča za kritje stroškov. Kakor tudi druga leta, tako je bilo opaziti tudi sedaj, da narašča še vedno delovna moč v tako veliki meri, da se v sorazmerju s povpraševanjem skoraj neznatno ublaži. Vzroki so na dlani, naprošamo pa vse prizadete kroge, da se v čim večji meri poslužujejo te naše posredovalnice, ter s tem dokažejo tudi v tem pogledu svoje zaupanje.

Kakor Vam je že znano, ima društvo tudi svoj posebni podporni sklad, iz katerega prejemajo dela nezmožni in brezposelni člani po potrebi večje ali manjše zneske. Posebna zasluga za ta podporni sklad gre našemu predsedniku g. dr. Franu Windischerju, kateremu vedno uspe na merodajnih mestih pravilno tolmačiti naše potrebe, ter najde tudi vedno časten odziv. Njemu in pa vsem onim cenj. darovalcem, kateri znajo na tako plemenit način upoštevati velik pomen tega delovanja, pristrčna zahvala, ter nadaljna prošnja, kadar zopet potrkamo, ohranite nam svojo dosedanjo naklonjenost.

Započeto prirejanje prepotrebni poučnih tečajev za tuje jezike, katerim skuša društvo posvečati največ pozornosti, se je tudi v tem letu uspešno nadaljevalo. Poučne tečaje, kateri so se začeli 13. oktobra leta 1930 je obiskovalo 98 članov, skoraj isto število kakor v preteklem letu. Vršil se je tečaj za nemščino za začetnike in nadaljevalni tečaji, višji tečaj za italijanščino, nemško stenografijo in knjigovodstvo. Večina prijaviteljev je posečala višji tečaj nemščine, kar vidno kaže kako je ta jezik ravno v našem trgovskem poslovanju še vedno potreben. Vsekakor pa moramo po zaključju letošnjih tečajev ugotoviti razveselljivo dejstvo, da so pokazali vsi udeleženci zelo veliko zanimanje ter so z vso vnemo in vztrajnostjo sodelovali do zaključka, kar je jasen dokaz, da so tudi ti tečaji dosegli svoj namen ter na ta način pokazali kako visoko je naše stremljenje.

Mnogo si tudi prizadevamo, da bi izpopolnili prepotrebno našo knjižnico ter jo založili z novejšimi strokovnimi publikacijami, vendar nam to vsled gmotnih razmer še ni uspelo, ter so seveda v tem pogledu druge knjižnice zelo naprej. Ravno v tako težavni gospodarski dobi, bi taka strokovna literatura gotovo temu ali onemu dobro služila, pa ohranimo to našo željo za izpopolnitev še nadalje in upamo, da tudi tu pridemo enkrat do uspeha. Sedanja knjižnica, katera obsega okoli 1500 knjig, obstoja večinoma iz literarnih del, klasikov in pisateljev pretekle dobe, medtem ko predvsem manjkajo strokovne knjige.

Pod spretno uredniško roko našega podpredsednika g. Josipa J. Kavčiča izhaja redno naš mesečnik »Trgovski Tovariš«, kateri že od nekdanj predstavlja najbolj živo vez z našim članstvom, posebno pa z onimi, s katerimi žal nimamo tesnejših vezi, ter je ob enem tudi glasilo Trgovskih društev v Celju in Mariboru. Skromen v svoji obliki, a bogat po svoji vsebini, prinaša ta list članke izpod peresa naših najboljših poznavateljev gospodarstva in drugih javnih in kulturnih delavcev, ter na ta način spoznava člane in čitatelje z najaktualnejšimi vprašanji in prinaša vedno poročila o našem društvenem gibanju.

»Trgovski Tovariš« izhaja v nakladi 1300 komadov ter predstavlja za društvo tudi velike materialne žrtve. Zato se tem potom obračamo do vseh s prošnjo, pomagajte nam tudi pri tem našem prizadevanju, pridobite

nam novih naročnikov in nam s tem omogočite, da doseže naš list še večji razmah in priljubljenost. Tudi naš »Trgovski koledar«, katerega izdajamo v nakladi 2000 komadov, in katerega tako vzorno urejuje gosp. Zelenik, ima zbrano vse ono, kar je danes najbolj potrebno in prikladno za koledarček ter smo prepričani, da se ga vsi člani radi in često poslužujejo. Naklada se je skoraj vsa razpečala, kar je nele zadovoljiv gmotni uspeh, nega tudi zagotovilo, da se ga člani radi poslužujejo. Nadejamo se, da bomo v bodoče morda še bolj ustrezali s to publikacijo, in ko koledarček k novemu letu zopet prejmete, prosim ne zavrnete ga.

Od naših prejšnjih izdanj imamo na zalogi še sledeči knjigi: Sič »Trgovska korespondenca« in Kuder »Menično pravo«. Dočim je prva knjiga našla zadovoljiv odjem ter se po nji še vedno povprašuje, žal druge publikacije ne moremo več razpečati, ker smo dobili medtem nov menični zakon in je radi tega postala knjiga nerabna.

Naš glasbeni odsek, o katerem vemo, da se pod neutrudljivim vodstvom gosp. Vilka Lampeta, vsako leto bolj in bolj izpopolnjuje in je že dosegel višino prvovrstnega jazz-orkestra, je marljivo sodeloval na najrazličnejših prireditvah in se je priljubil ne samo v Ljubljani, pozvan je bil tudi v druga mesta. Omogočili smo temu odseku, da si nabavi potrebna moderna glasbila, da s tem čim lažje pokaže javnosti vse sposobnosti. Za trud in agilno delovanje izražamo g. načelniku naše polno priznanje in želimo, da si ta orkester pod njegovo taktirko osvoji še nadaljne simpatije.

(Nadaljevanje in konec prihodnjic)

Tekma iz strojepisja in stenografije

Kot uvod h končnim izpitom na enoletnem trgovskem tečaju Slovenskega trgovskega društva v Mariboru se je vršila dne 13. junija t. l. popoldne tekma v strojepisju in slovenski stenografiji. K tekmi v strojepisju se je prijavilo 13, v stenografiji pa 15 tekmovalcev.

Razven komisije so prisostvovali tekmi še predsednik Slovenskega trgovskega društva g. Branko Mejovšek, zastopnik časopisja in nekaj gledalcev. Tekmo je vodil g. prof. Rakuša, ki je v uvodnih besedah naglasil pomen prireditve. Dočim posveča v drugih naprednih državah poslovni svet takim tekmam vso svojo pozornost, so pri nas skorajda nepoznane. Velika zasluga g. predsednika Slovenskega trgovskega društva je, da je zainteresiral člane društva za sodelovanje. Med njimi je nabral prav lepa darila za zmagovalce v tekmi. Darila so prispevali sledeči gg: Pinter Ferdo, Mejovšek Branko, Oset Miloš, Rosina Drago, Pihler Srečko, Roglič Drago, Šerec Josip, Paš Anton, Majer Franjo, Feldin Mirko, Prejlec Janko, Poš Anton. Darila so se razdelila slovesno dne 28. junija.

V strojepisju so tipkali 10 minut nepoznan tekst. Važna je ugotovitev, da so vsi brez izjeme tipkali po desetprstnem stavku, kar vzbuja upanje, da bo slednjic izginilo iz naših pisarn zastarelo tipkanje z dvema prstoma. Čeprav je bil rezultat glede števila udarcev na sekundo prav lep, je vendar še važnejše dejstvo, da imajo absolventi tečaja na podlagi desetprstnega tipkanja možnost, da se v praksi povzpejo tudi do rekordne brzine. V hitrosti so zmagale: Šarec Josipina, Fras Štefka in Kogej Danja.

Stenografska tekma je imela dva dela. V obeh je bila snov trgovska korespondenca, čas diktata po tri minute. Prvič se je diktiralo s hitrostjo 140 zlogov na minuto in so morali tekmovalci stenogram čitati. Drugič se je diktiralo s hitrostjo 160 zlogov na minuto. Po stenogramu je bilo treba izdelati prenos najdalje tekom 40 minut. Redoval se je samo prenos po načelih, ki veljajo običajno pri takih tekmah. Zmagale so z odličnim prenosom: Božič Danica, Pihler Jerica in Dujec Olga.

Tekmovalci so pokazali toliko ambicije, spretnosti in znanja, da je pričakovati, da se bodo absolventi trgovskega tečaja prav dobro udejstvovali v svojih službah.